

Ilgstoša benzodiazepīnu un to analogu terapija – izaicinājums ceļu satiksmes drošībai?

Inga Urtāne, Līva Vanaga

Rīgas Stradiņa universitāte, Farmācijas fakultāte, Latvija

Ievads. Benzodiazepīni un to analogi bieži tiek izmantoti kā galvenā terapija miega traucējumu gadījumā, tomēr to ilgstoša lietošana palielina risku veidoties atkarībai un izpausties nevēlamām reakcijām, to starpā arī kognitīvajiem un psihomotorajiem traucējumiem, kas var ietekmēt braukšanas kvalitāti. Pēdējā gada laikā Latvijā ir pieaudzis kopējais ceļu satiksmes negadījumu (CSN) skaits, taču trūkst informācijas par psihotropo medikamentu lomu negadījumu norisē, tikmēr citur Eiropā tiek pētīta pozitīvā saistība starp CSN un citām psihoaktīvām vielām, tai skaitā benzodiazepīniem un to analogiem.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Analizēt benzodiazepīnu un to analogu terapijas ietekmi uz kognitīvajām un motorajām funkcijām autovadītāju populācijā atkarībā no CSN rakstura. Laikā no 2015. gada jūlija līdz novembrim tika veikts kvantitatīvs pētījums, iekļaujot respondentus, kuri saņem benzodiazepīnu vai to analogu terapiju. Kā atlases kritērijs bija tas, vai pacientam ir autovadītāja apliecība un pēdējo trīs gadu laikā ir bijis vismaz viens CSN. Anonīmi tika aptaujāti respondenti, reģistrējot demogrāfiskos datus, informāciju par miega traucējumiem, lietotajiem medikamentiem, to lietošanas režīmu, CSN skaitu un veidu.

Rezultāti. Pētījumā piedalījās 57 dalībnieki, no kuriem lielākā daļa (89,5%) bija sievietes ar vidējo vecumu $46,6 \pm 16,8$ gadi, savukārt vīrieši bija nedaudz vecāki – $57,8 \pm 16,4$ gadi. Augstāko izglītību bija ieguvuši 59,6% no visiem dalībniekiem, un intelektuāla darba veicēji bija 63,2% no pētījuma populācijas. Pēdējo trīs gadu laikā 29,8% gadījumu sievietes bija izraisījušas vienu CSN, no kuriem vairāk nekā pusē situāciju (64,8%) bija iesaistīts viens transportlīdzeklis. Vīriešu vadītās automašīnas smagākos CSN iekļuva statistiski ticami biežāk, attiecīgi 10,6% respondentu atzina, ka bija piedzīvojuši četrus un vairāk satiksmes negadījumus, kuros 5,3% gadījumu iesaistīti gājēji un 7,0% situāciju notikusi sadursme ar citu transportlīdzekli ($p < 0,001$).

Visbiežāk satiksmes negadījumus piedzīvojuši vidējas darbības benzodiazepīnu lietotāji, respektīvi, 56,1%, kas ir par 23,3% vairāk nekā īsas darbības medikamentu lietotāju grupā. Nevēlamās reakcijas 56,1% gadījumu novēro ilgtermiņā (≥ 1 gadu) miega līdzekļu lietotājiem. Ievērojot lietošanas režīmu vienreiz dienā, nevēlamu zāļu ietekmi uz organismu novēro 47,6% ilgstošo lietotāju, kas 35,7% gadījumu izpaužas kā kognitīvo funkciju traucējumi, savukārt psihomotoro funkciju traucējumus atzīmē par 14,3% retāk. Kognitīvo funkciju traucējumus novēroja 30,3% vidējas darbības benzodiazepīnu lietotāju, bet ietekme uz psihomotorajām funkcijām bija par 3,8% mazāka. Visvairāk nevēlamo reakciju 19,3% gadījumu novērojuši vienā CSN iesaistītie, no kuriem vairāk nekā trešdaļā (36,8%) gadījumu bija iesaistīts viens transportlīdzeklis.

Secinājumi. Trešdaļa no benzodiazepīnu un to analogu terapijas lietotājiem pēdējo 3 gadu laikā pieredzējuši vismaz vienu problēmsituāciju uz ceļa, kurā lielākoties (68,4%) iesaistīts viens transportlīdzeklis. Novērota dzimuma ietekme uz CSN smaguma pakāpi. Visbiežāk vidējas darbības ilguma miega līdzekļu terapija tika lietota ilgtermiņā – ilgāk par vienu gadu, kas veicinājis nevēlamu reakciju attīstību, no kurām dominēja kognitīvie traucējumi. Novērotā tendence var radīt potenciālu apdraudējumu ceļu satiksmes drošībai.